

Курган Н.В., канд. екон. наук, доцент
Курята О.В., здобувач вищої освіти ступеня бакалавр
Харківський національний економічний університет ім. Семе́на Кузне́ця,
Україна

Цифровізація фінансової звітності як ознака економічної глобалізації

У всіх країнах світу компанії зобов'язані звітувати про свій майновий стан та результати господарювання державним органам. Уряди регламентують склад, зміст та терміни подання фінансової звітності. В Україні у 90-х роках ХХ ст. підприємства складали звітність виключно на паперових носіях. Пізніше в умовах швидкісної суцільної комп'ютеризації фінансова звітність набула електронної форми, еволюціонувавши від розрізаних файлів до таксономії із уніфікованою XML-мовою. Прискорення інтеграції української економіки до глобального економічного простору спродукувало змінюваність форм подання фінансової звітності вітчизняними підприємствами.

Метою роботи є відокремлення форм, у яких складалася фінансова звітність українськими компаніями у різні часові періоди, а також дослідження зрозумілості та корисності кожної форми фінансової звітності для іноземних користувачів у справі інтеграції економік та організації глобального бізнесу.

Інформаційною базою дослідження стали теоретичні розробки вчених з питань цифровізації обліку (Кириченко М. О. [39], Вишневський В. П. [0], Роттер М. В., Мелащенко А. О., Бенько М. М., Мачуга Р. І., Івахненков С. В.), таксономії фінансової звітності (Дземішкевич І. О., Єфіменко Т. І., Журавльова Т. В., Кузуб М. В., Білецька Г. М.), гармонізації українських бухгалтерських стандартів з міжнародними (Ісаншина Г. Ю. [0], Метелиця В. М., Озеран А. В., Лопатовський В. Г., Каменська Т. О., Богуцька Л. Т., Бондаренко Н. М.).

У 90-ті роки ХХ ст. комерційні підприємства України складали і подавали статистичним і податковим органам фінансову звітність виключно у паперовому вигляді, завірену печаткою і підписами вповноважених осіб (зазвичай, директора та головного бухгалтера). Співставність звітності забезпечувалася державно регламентованими бланками Балансу, Звіту про фінансові результати тощо, із чітко затвердженими реквізитами, таблицями, показниками та методичними роз'ясненнями виконавчих органів щодо порядку складання кожного звіту. Таку форму подання фінансової звітності ідентифікують як графічну.

Графічна форма звітування вирішувала завдання державного моніторингу за бізнесом, а також забезпечувала зрозумілими та порівнянними фінансовими показниками щодо певного підприємства користувачів - резидентів України. Але для іноземних користувачів (наприклад, інвесторів) така фінансова звітність українських підприємств була незвичною, складною і ненаочною, що значуще відрізнялася від європейської практики. Пересилання звітності на фізичному носії поштою за кордон вимагало часових і грошових витрат. Тому на цьому етапі еволюції звітності констатуємо відокремленість українського бізнес-простору від європейського через розрізненість облікового забезпечення.

У подальшому в Україні компанії поступово комп'ютеризували свою бухгалтерію, тому фінансова звітність на початку 2000-х років здебільшого заповнювалася вже не від руки, а роздруковувалася з інформаційної бази облікової програми. З огляду на це державні органи затребували подання фінансової звітності не тільки у паперовому вигляді, а й на дискеті. Відтоді в Україні діяла комбінована форма звітування про фінансовий стан і результати діяльності – одночасно і в паперовому вигляді (із "живими" підписами і печаткою), і в електронному – з 2000 р. по 2013 р. Надання і обробка даним в Україні суттєво пришвидшилася, завдяки чому покращилася взаємодія з іноземними користувачами фінансової звітності. Відтепер звітність можна було переслати за кордон потенційному інвестору електронною поштою.

На початку 2000-х років впровадженням Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (далі – НП(с)БО) було докорінно оновлено українське облікове законодавство. В умовах активізації євроінтеграційних процесів у 2007 р. було прийнято Стратегію застосування МСФЗ в Україні [0], за якою у подальшому НП(с)БО поступово адаптували до Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ) [0]. У підсумку НП(с)БО стали змістовно достатньо близькими до європейських МСФЗ. Завдяки цьому фінансова звітність українських підприємств стала зрозумілою іноземним користувачам за формою за змістом показників. Сукупно перехід на комбіновану форму звітування та одночасне наближення української бухгалтерської практики до європейської спродукували суттєве розширення міжнародних бізнес-зв'язків, сприяючи інтеграції української економіки до глобальної.

У 2013 р. рішенням Міністерства фінансів України виконано перехід від формацентричного звітування до датацентричного, електронного – мовою програмування XML. З 2013 р. статистичні та податкові органи отримують звітність у форматі цифрових даних, стандартизованої форми, змісту і структури. Українські підприємства звітують за допомогою дозволених онлайн-сервісів (Електронний кабінет платника податків) або програм (MEdoc, iFin, Taxer тощо). Звіти у XML-форматі – це не набір графічних об'єктів, а впорядковані програмними тегами і маркерами елементи фінансових даних, які підлягають автоматизованій комп'ютерній обробці та водночас можуть приймати текстовий вид, зрозумілий людині. Датацентричний підхід забезпечив порівнянність показників звітності, унеможливив арифметичні помилки при складанні звітів. Новація стала проривною, відкривши можливість швидкісної автоматизованої обробки та співставлення фінансової звітності підприємств. Ініціатива держави щодо XML-звітування сприяла переходу українських компаній від журнально-ордерної бухгалтерії до комп'ютеризованої, з використанням інформаційних баз. Поглибився синтез української та світової економік на засадах цифровізації не тільки фінансової звітності, а й документообігу, розрахунків, торгівлі та інших аспектів бізнесу. XML-звітування підприємств діє дотепер.

Наступним кроком у справі розгортання євроінтеграційних процесів стало оновлення у 2019 р. НПСБО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" [0] та Закону про бухгалтерський облік [0], а саме відокремлення множини компаній, зобов'язаних складати фінансову звітність за МСФЗ та дозвіл на це іншим. Така

звітність формується за допомогою спеціального програмного забезпечення (Arkk XBRL Adapter, IPHIX тощо) у електронному XBRL-форматі. Ця програмна мова є застосовуваним у США та країнах ЄС єдиним універсальним форматом подання електронної фінансової звітності за МСФЗ. У офіційно затвердженій таксономії метаданих описано структуру, склад, ієрархію статей та взаємозв'язки між ними. Таким чином фінансова звітність українських компаній адресована не тільки резидентам, а й потенційним іноземним користувачам: вона зрозуміла будь-якій фінансовій установі чи бізнес-структурі світу, бо складена за загально прийнятим стандартом МСФЗ. Електронна форма XBRL-звітності забезпечує її миттєве надання на вимогу та автоматизовану аналітику.

На заключному етапі євроінтеграції української економіки та повного її включення до глобального світового господарства має стати перехід не тільки обмеженого числа, а усіх діючих бізнес-суб'єктів до складання і подання фінансової звітності за таксономією МСФЗ у XBRL-форматі.

За підсумками дослідження еволюції форм підготовки фінансової звітності в Україні встановлено, що цифровізація бухгалтерського обліку та його стандартизація за МСФЗ мають безпосередній позитивний прямий вплив на залучення вітчизняного бізнесу до глобального економічного середовища.

Список використаних джерел:

1. Вишневський В. П., Збаразська Л. О., Заніздра М. Ю., Чекіна В. Д. Національна модель неоіндустріального розвитку України: монографія. НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2016. 519 с.; 2. Закон про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні 16 липня 1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 29.02.2024 р.); 3. Ісаншина Г. Ю. Особливості застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. № 4. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.4.43; 4. Кириченко М. О. Вплив глобалізації на розвиток цифрових технологій та інновацій в умовах Четвертої промислової революції 4.0. *Humanities Studies*. 2020. Випуск 2(79). С. 39-52. DOI: <https://doi.org/10.26661/hst-2019-2-79-03>; 5. Концептуальна основа фінансової звітності. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_АН%20\(2\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_АН%20(2).pdf) (дата звернення 28.02.2024 р.); 6. НПСБО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 28.02.2024 р.); 7. Стратегія застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні, затверджена Розпорядженням Кабінету міністрів України від 24 жовтня 2007 р. № 911-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/911-2007-%D1%80#n8> (дата звернення: 28.02.2024 р.).